

PROSAZOVÁNÍ OCHRANY KULTURNÍCH HODNOT

**PŘI OCHRANĚ DŘEVIN
ROSTOUCÍCH MIMO LES**

PROSAZOVÁNÍ OCHRANY KULTURNÍCH HODNOT

PŘI OCHRANĚ DŘEVIN ROSTOUCÍCH MIMO LES

CERTIFIKOVANÁ METODIKA

Filip Dienstbier, Olga Pouperová, Ondřej Vícha

Metodika byla zpracována s podporou Ministerstva kultury České republiky v rámci institucionální podpory v programu aplikovaného výzkumu a vývoje národní a kulturní identity (NAKI) financovaného MK ČR pod identifikačním kódem DF 11P010VV019 „**Metody a nástroje krajinářské architektury pro rozvoj území**“.

Výstup je zpracován v rámci řešení etapy 1.4 projektu, zaměřené na problém nedostatečné vymahatelnosti zájmů ochrany a péče o kulturní památky zahradního umění a kulturní krajiny. Hlavním cílem projektu v této etapě je navrhnout metodiky nových postupů pro prosazování ochrany kulturních hodnot ve vybraných administrativních procedurách (koordinace zájmů památkové péče se zájmy ochrany přírody, územního plánování aj.).

Hlavním řešitelským pracovištěm projektu je Zahradnická fakulta Mendelovy univerzity v Brně, dalším účastníkem projektu a řešitelským pracovištěm pro tuto metodiku je Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci.

Řešitelé:

JUDr. Ing. Filip Dienstbier, Ph.D.,

JUDr. Olga Pouperová, Ph.D.,

JUDr. Ondřej Vícha, Ph.D.

Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci

Oponenti:

prof. Ing. Ján Supuka, DrSc., Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre,
Fakulta záhradníctva a krajinného inžinierstva

PhDr. Michal Tryml, Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště
v hlavním městě Praze

Vydalo Nakladatelství Leges, s. r. o., Lublaňská 4/61, Praha 2, v roce 2016.

Vydání první

Návrh obálky Pavel Kroupa

Redakce Jana Sladká Hyklová

Sazba Gradis

Tisk PBTisk, a. s., Příbram

www.knihyleges.cz

© Filip Dienstbier, Olga Pouperová, Ondřej Vícha, 2016

ISBN 978-80-7502-145-8

OBSAH

I. ÚVOD, CÍL METODIKY	7
II. POPIS VÝSLEDKU	8
A. Východiska	8
1. Dřeviny a jejich funkce	8
2. Prameny právní úpravy	9
3. Terminologie	11
B. Ochrana dřevin v památkově chráněných objektech a územích	12
1. Ochrana podle zákona o státní památkové péči	12
2. Ochrana dřevin podle zákona o ochraně přírody a krajiny	15
2.1 <i>Péče o dřeviny a ochrana dřevin před poškozováním a ničením</i>	16
2.2 <i>Kácení dřevin</i>	17
2.2.1 <i>Obecná úprava (§ 8 odst. 1 zákona)</i>	17
2.2.2 <i>Zvláštní úpravy</i>	19
2.3 <i>Památné stromy</i>	25
C. Prosazování zájmů památkové péče při ochraně dřevin	26
1. Obecně	26
2. Zájmy památkové péče při posuzování kácení dřevin podle zákona o ochraně přírody a krajiny	28
III. SROVNÁNÍ NOVOSTI POSTUPŮ, PŘÍNOS PŘEDKLÁDANÉ METODIKY	39
IV. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY	42
V. PRAMENY	43
Seznam hlavní použité a související literatury	43
Seznam použitých právních předpisů a resortních předpisů	44
Seznam použité judikatury správních soudů	46

VI. SEZNAM PUBLIKACÍ A VÝSTUPŮ Z ORIGINÁLNÍ PRÁCE, KTERÉ PŘEDCHÁZELY VÝSLEDKU TYPU CERTIFIKOVANÁ METODIKA	47
--	-----------

I. ÚVOD, CÍL METODIKY

Diagnostickým znakem kulturních památek – objektů zahradní a krajinářské architektury jsou vegetační prvky, z nichž nesporně nejvýznamnější kategorií představují prvky dřevinné vegetace – stromy a keře. Ty ovšem podléhají ochraně též z hlediska dalšího z významných veřejných zájmů – ochrany přírody a krajiny, a to jak pro své vlastní biologické a estetické hodnoty, tak i pro hodnoty ekologické. Z tohoto důvodu jsou předmětem ochrany podle zákona o ochraně přírody a krajiny, kterou zajišťují orgány ochrany přírody. Zájmy na ochraně dřevin a jejich porostů z hlediska zájmů památkové péče na straně jedné a ochrany přírody a krajiny na straně druhé se přitom mohou v závislosti na konkrétních okolnostech doplňovat, mohou být indiferentní, ale mohou se také lišit a kolidovat.

To se prakticky projevuje zejména v případech, má-li být s dřevinami, které jsou součástí památkově chráněných objektů nebo se nacházejí na památkově chráněných územích, nakládáno způsobem, který je regulován rovněž zákonem o ochraně přírody a krajiny. I při snaze o vstřícnost a vzájemné pochopení dochází v těchto případech nezřídka ke kolizím obou veřejných zájmů, reprezentovaných obvykle na jedné straně vlastníkem kulturní památky, již je dřevina součástí, případně orgánem ochrany památkové péče, na straně druhé pak orgánem ochrany přírody, případně Českou inspekci životního prostředí, nezřídka rovněž spolkem (občanským sdružením), aktivně vystupujícím na straně ochrany přírody.

Cílem metodiky je vytvořit nový nástroj pro účinné prosazování zájmů památkové péče v procesech rozhodování o ochraně dřevin rostoucích mimo les. To je nezbytné pro náležité zohlednění těchto zájmů v řízeních, v nichž primárními hledisky jsou zájmy ochrany přírody a krajiny. Orgánům památkové péče i vlastníkům kulturních památek, ale i dalším subjektům, metodika poskytuje komplexní soubor doporučení pro jejich postup při nakládání s dřevinami rostoucími mimo les, a to jak procesního, tak i hmotněprávního charakteru. V metodice uvedená doporučení jsou formulována pro základní modelové situace. Procesní postup i relevantní argumentace se v jednotlivých případech může pochopitelně lišit s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti.

II. POPIS VÝSLEDKU

A. Východiska

1. Dřeviny a jejich funkce

Dřeviny jsou nedílnou součástí životního prostředí člověka. Zejména v prostředí sídel je nesporný jejich pozitivní vliv na teplotu, zvyšování vzdušné vlhkosti a naopak snižování prašnosti. Současně ovlivňují i další složky a prvky životního prostředí, např. brání erozi, čímž chrání půdu i čistotu vod, zvyšují retenční schopnost krajiny, jsou podstatnou součástí biotopu dalších rostlin a živočichů.

Stejně významné jsou sociokulturní funkce dřevin a jejich pozitivní vliv na psychickou pohodu a zdraví lidí.

Člověka doprovázejí dávno, a to již dlouhodobě nejen jak pro své funkce hospodářské (lesy, ovocné sady), ale také jako součást architektury jeho obydlí, urbanismu sídel a jím obývané krajiny. To se projevuje v mimořádném rozsahu u historických zahrad, historických parků a dalších památek zahradní a krajinářské architektury, ve zvýšené míře to však platí všude tam, kde dřeviny byt' jen spoluutvářejí prostředí památkově hodnotných staveb či území.

Ze všech uvedených důvodů je dřevinám poskytována mimořádná ochrana, a to i právními a administrativními prostředky.

Na druhou stranu mohou dřeviny představovat i zdroj ohrožení, a to jak životů a zdraví lidí, tak i značných majetkových hodnot. Z tohoto důvodu je nezbytné zajistit (opět i právními prostředky) řádnou péči o dřeviny, o jejich obnovu, a to zejména v zastavěném území sídel a podél komunikačních tras.

Specifickým charakteristickým rysem dřevin jako živých organismů je jejich ontogeneze – proměnlivý vývoj v čase, od rozvojové fáze bujného růstu, přes vrchol zralosti až po přirozenou degradaci a zánik. Stejně se proměňuje jak pozitivní působení dřevin na své okolí, tak i rizika s nimi spojená.

2. Prameny právní úpravy

Ústavněprávním východiskem ochrany dřevin je požadavek ochrany přírodního bohatství, potažmo životního prostředí,¹ ale i ochrany bohatství kulturního.² V tomto smyslu na dřeviny, které jsou součástí památkově chráněných objektů a území, dopadají i některé mezinárodní úmluvy sjednané v rámci Rady Evropy, zejména Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy³ nebo Evropská úmluva o krajině.⁴ Zejména v úpravě administrativních procesů veřejné správy pak musí být zohledněny požadavky Úmluvy o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech ochrany životního prostředí.⁵ Mimořádný význam v oblasti ochrany památek má Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví.⁶ Předpisy Evropské unie se na problematiku ochrany dřevin, ať již v rámci ochrany přírody a krajiny nebo památkové péče, vztahují jen nepřímo, úpravou některých obecných otázek postupů orgánů veřejné moci.⁷ Současně se v členských státech Evropské unie začíná prosazovat integrovaný přístup k evropskému kulturnímu dědictví.⁸

Zákonnou úpravu památkové péče představuje *zákon o státní památkové péči*.⁹ Zahrnuje v zásadě komplexní právní úpravu prohlásování,

¹ Článek 7 Ústavy České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb.).

² Tyto cíle deklaruje již preambule Ústavy.

³ Publikovaná pod č. 73/2000 Sb. m. s.

⁴ Publikovaná pod č. 13/2005 Sb. m. s.

⁵ Tzv. Aarhuská úmluva – č. 124/2004 Sb. m. s.

⁶ Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví Organizace spojených národů (UNESCO), publikovaná pod č. 159/1991 Sb.

⁷ Zejména směrnice Rady a Evropského parlamentu č. 2003/4/ES ze dne 28. 1. 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí.

⁸ Sdělení Komise: *Na cestě k integrovanému přístupu ke kulturnímu dědictví pro Evropu*. KOM (2014), 477 final, 22. 7. 2014.

⁹ Zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Památkový zákon byl za dobu své účinnosti dvadvacetkrát novelizován, dosud poslední novelou je zákon č. 303/2013 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva. I přes četné novelizace je při výkladu i aplikaci zákona o státní památkové péči nutno brát zřetel na skutečnost, že se jedná o předpis z období před rokem 1989. Veškerá ustanovení tohoto zákona je tedy nutno vykládat v kontextu současného ústavního pořádku České republiky, včetně hodnot a principů, na nichž je tento ústavní pořádek postaven.

(Pozn.: Metodika vychází ze znění všech citovaných právních předpisů k 30. červnu 2015.)

evidence a ochrany kulturních památek, včetně ochrany archeologických památek a území.¹⁰

*Zákon o ochraně přírody a krajiny*¹¹ zakotvuje širokou škálu institutů k zajištění ochrany přírodních a krajinných fenoménů. V rovině obecné ochrany to jsou zejména obecná ochrana populací a volně žijících ptáků, ochrana významných krajinných prvků, dřevin rostoucích mimo les, jeskyní a paleontologických nálezů, ochrana krajinného rázu a přechodně chráněných ploch. Zvláštní ochrana je potom zajištěna jednak zvláště chráněným územím a ptačím oblastem, jednak zvláště chráněným druhům rostlin, živočichů a nerostů a konečně památným stromům. Zákon o ochraně přírody a krajiny upravuje též některé další obecné aspekty, jako jsou účast veřejnosti a obcí při ochraně přírody a krajiny, možnosti omezení vlastnických a jiných práv, právo přístupu do krajiny, skutkové podstaty přestupků a jiných správních deliktů, další nástroje prosazování a samozřejmě organizaci veřejné správy na úseku ochrany přírody a krajiny.

Do ochrany dřevin, včetně dřevin v památkově chráněných objektech a územích, vstupují však i další partikulární veřejné zájmy, s jejich právní úpravou tak souvisí řada právních předpisů, upravujících ochranu těchto zájmů. Za všechny je nezbytné uvést zejména zákon o pozemních komunikacích,¹² zákon o drahách,¹³ energetický zákon¹⁴ a vodní zákon.¹⁵

Obecným prováděcím předpisem k zákonu o státní památkové péči je jeho prováděcí vyhláška Ministerstva kultury.¹⁶ Původně rovněž obec-

¹⁰ Při zpracování metodiky nemohla být více zohledněna připravovaná nová právní úprava, která má nahradit dosavadní zákon o státní památkové péči. Po mnohaletých přípravách byl návrh zákona o památkovém fondu předložen vládě České republiky až v druhé polovině roku 2015.

¹¹ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

¹² Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

¹³ Zákon č. 266/1994 Sb. o drahách.

¹⁴ Zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon).

¹⁵ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon).

¹⁶ Vyhláška Ministerstva kultury ČR č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči; řadou dalších právních předpisů jsou prohlášeny jednotlivé národní kulturní památky, památkové rezervace a památkové zóny.

nou prováděcí vyhlášku k zákonu o ochraně přírody a krajiny¹⁷ nahradila, pokud jde o problematiku obecné ochrany dřevin, vyhláška Ministerstva životního prostředí o ochraně dřevin a povolování jejich kácení.¹⁸ Obecná prováděcí vyhláška však nadále upravuje, mimo jiné, podrobnosti ochrany významných krajinných prvků nebo zvláště chráněných druhů rostlin.

3. Terminologie

Metodika vychází z terminologie užívané jednak v oblasti ochrany přírody a krajiny, jednak památkové péče. Základní pojmy jsou zpravidla definovány legálně, tedy příslušným zákonem nebo jiným právním předpisem. Kde je pro účely srozumitelnosti metodiky potřeba obsah těchto pojmů připomenout nebo vysvětlit, je to provedeno ve vazbě na použití tohoto pojmu, zpravidla formou vysvětlivky.

Pojem „**kulturních hodnot**“ použitý v názvu metodiky je zde chápán jako synonymum hodnot památkových. Těmi se rozumí „*kulturní, historické, archeologické, společenské, estetické, vědecké, architektonické, urbanistické, umělecké, uměleckořemeslné, řemeslné, technické nebo krajinné hodnoty anebo hodnoty, které se váží k významným osobnostem či událostem*“.¹⁹

¹⁷ Vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

¹⁸ Vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení.

¹⁹ Z aktuálního znění návrhu zákona o památkovém fondu. Obdobně, byť dobovou terminologií, vymezuje základní hodnoty kulturních památek jakožto základní kategorie památkové ochrany i současný zákon o státní památkové péči.

B. Ochrana dřevin v památkově chráněných objektech a územích

1. Ochrana podle zákona o státní památkové péči

Na dřeviny, které jsou součástí nemovitých kulturních památek (včetně nemovitých národních kulturních památek), anebo které se nacházejí v památkově chráněných územích (památkových rezervacích, památkových zónách) nebo v ochranných pásmech těchto památek a území, dopadá ochrana, kterou zákon o státní památkové péči těmto památkám a územím poskytuje.

Památkový zákon stanoví celou řadu opatření k ochraně kulturních památek a památkově chráněných území. Z hlediska ochrany dřevin zde rostoucích jsou podstatné zejména

- a) zvláštní povinnosti vlastníků a dalších osob,
- b) povolování, souhlasy a vyjádření orgánů památkové péče a
- c) opatření k zajištění péče (prosazování).

Ad a) Památkový zákon zakotvuje celou řadu *povinností vlastníků kulturních památek, vlastníků nemovitostí v památkově chráněných územích a ochranných pásmech, případně dalších osob*. Mezi základní povinnosti vlastníků kulturních památek, případně dalších osob, které s kulturní památkou nakládají, náleží zejména:

- *povinnost péče o kulturní památku, její ochrany a využívání v souladu s jejím významem*; tyto povinnosti tíží i vlastníka věci nebo stavby, o jejímž prohlášení za kulturní památku je teprve vedeno správní řízení,
- *povinnost součinnosti*, zahrnující celou řadu dílčích povinností, zejména informovat orgány památkové péče o různých relevantních skutečnostech (zejména o ohrožení kulturní památky), umožnit jim výkon veřejné správy (přístup ke kulturní památce, nahlížení do dokumentace, kontrolu), umožňovat výzkum, dokumentaci, ...,
- *povinnost provádět nápravná opatření*, uložená orgánem památkové péče.

Všichni pak mají podle zákona *povinnost předcházet nejen ohrožení kulturních památek, ale i všem nepříznivým změnám na jejich stavu nebo na jejich prostředí*.

Ad b) Jako projev principu prevence podmiňuje památkový zákon některé činnosti, představující potenciální ohrožení kulturních památek, předchozím administrativním úkonem orgánu památkové péče. Zákon je označuje jako *povolení, souhlas nebo závazné stanovisko*, jejich skutečná právní povaha je ovšem často závislá na okolnostech konkrétního případu, nikoliv na zákonném označení takového úkonu.²⁰

Bez takového povolení především nelze provádět údržbu, opravu, rekonstrukci, restaurování nebo jinou úpravu kulturní památky nebo jejího prostředí. V případě nemovité kulturní památky podléhá schválení orgánu památkové péče již projektová dokumentace takové obnovy. Schválení se děje formou buď samostatného rozhodnutí, nebo závazného stanoviska, vydaného orgánem památkové péče pro účely stavebního řízení nebo jiného řízení před stavebním úřadem. Povolnění (závazným stanoviskem) orgánu památkové péče jsou podmíněny i změny ve využití území, provádění, změny a odstranění staveb, případně další činnost, včetně úpravy dřevin, v ochranném pásmu nemovitých kulturních památek (včetně nemovitých národních kulturních památek), v památkově chráněných územích a v jejich ochranných pásmech. Povolnění (závazné stanovisko) vydává orgán památkové péče na základě vyjádření odborné organizace památkové péče, tedy Národního památkového ústavu. Povolnění (kladné závazné stanovisko) může orgán památkové péče podmínit provedením určitých opatření k zajištění ochrany kulturní památky.²¹ Povinnost vyžádat si závazné stanovisko orgánu památko-

²⁰ Typicky u nemovitých kulturních památek (staveb). Zda půjde o správní rozhodnutí nebo o „pouhé“ stanovisko nebo závazné stanovisko, vydávané např. pro účely územního či stavebního řízení, záleží mimo jiné na právním režimu „povolované“ činnosti v režimu stavebního zákona. Např. půjde-li o povolovanou či ohlašovanou stavební úpravu, bude orgán památkové péče vydávat závazné stanovisko. Půjde-li o údržbu stavby nebo obdobný zásah do nemovité kulturní památky, nepodléhající povolení stavebního úřadu, půjde ze strany orgánu památkové péče o (samostatné) správní rozhodnutí – správní akt. K tomu srovnej četnou judikaturu Nejvyššího správního soudu, např. rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 3. 2013 č. j. 1 As 91/2011-124 nebo rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2011, č. j. 2 As 75/2009-113, publikovaný též pod č. 2434/2011 Sb. NSS.

²¹ Orgán památkové péče tak může např. požadovat použití určitých konkrétních materiálů (včetně taxonů dřevin) nebo technologií při obnově kulturní památky, stanovovat výšku a podobu nově umísťovaných staveb nebo jiných úprav v chráněných územích či ochranných pásmech apod. K požadavku proporcionality požadavků k ochraně kulturních památek či chráněných území a vlastnických práv dotčených osob srovnej např. rozsudek NSS č. j. 7 As 188/2012-25 (publikovaný též jako č. 2878/2013 Sb. NSS).

vé péče může být pro určité nemovitosti nebo pro určité činnosti vyloučena, a to buď plánem ochrany památkové rezervace nebo památkové zóny, nebo rozhodnutím, kterým bylo vyhlášeno ochranné pásmo.

Plán ochrany památkové rezervace nebo památkové zóny vydává ve formě opatření obecné povahy krajský úřad po projednání s Ministerstvem kultury, příslušným orgánem územního plánování a příslušnou obcí jako dotčenými orgány. V něm stanoví způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace a památkové zóny z hlediska státní památkové péče. Ochranné pásmo kulturních památek a památkově chráněných území se vymezuje územním rozhodnutím.

Ad c) Památkový zákon stanoví celou řadu *opatření k prosazování zájmů památkové ochrany*, a to jak pro případ neplnění povinností vlastníka kulturní památky (případně dalších osob), tak i k podpoře dobrovolného plnění těchto povinností.

K nejvýznamnějším opatřením k prosazování zájmů ochrany kulturních památek a památkově chráněných území náleží uložení *opatření k nápravě*, neplní-li vlastník kulturní památky své povinnosti při ochraně a užívání kulturní památky, *provedení opatření nezbytných k zabezpečení kulturní památky* orgánem památkové péče na náklady vlastníka v případech, jestliže je vlastník neprovedl ve stanovené lhůtě, *provedení opatření k ochraně bezprostředně ohrožené kulturní památky*, *nařízení určitého způsobu nakládání s movitou kulturní památkou*, případně *nařízení jejího svěření do úschovy odborné organizaci*, případně i *vyvlastnění nemovité kulturní památky*, zanedbává-li její vlastník trvale své povinnosti a ohrožuje-li tím její zachování; podmínky a postup vyvlastnění se řídí zákonem o vyvlastnění.²²

Obec, kraj nebo Ministerstvo kultury může poskytnout vlastníkovi kulturní památky *příspěvek na zachování a obnovu kulturní památky*, a to na úhradu zvýšených nákladů na zachování či obnovu kulturní památky.

Nedílnou součástí výkonu veřejné správy na úseku ochrany kulturních památek je *výkon správního dozoru* nad dodržováním povinností vlastníka kulturní památky (případně dalších osob), plynoucích ze zákona o státní památkové péči, nebo z předchozích rozhodnutí orgánů památkové péče, a *správní trestání*, tedy ukládání pokut za přestupky

²² Zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění).

a jiné správní delikty; zákon stanoví skutkové podstaty přestupků a jiných správních deliktů, maximální výše pokuty může činit až 4 milióny korun.

Nelze opomenout, že stát, kraje a obce, případně další veřejnoprávní subjekty, jsou častými vlastníky nemovitých kulturních památek. Jejich ochrana je zajišťována především vlastní péčí o tyto památky. I na tyto památky nicméně dopadá obecná ochrana dle zákona o státní památkové péči.

2. Ochrana dřevin podle zákona o ochraně přírody a krajiny

Ochranu dřevin jakožto významného prvku přírody a krajiny zakotvuje *zákon o ochraně přírody a krajiny*. Děje se tak hned v několika úrovních, počínaje obecnou ochranou dřevin rostoucích mimo les, ochranou památných stromů, zvláště ceněných pro jejich individuální vlastnosti a ochranou dřevin – jedinců zvláště chráněných druhů rostlin. Kromě této přímé ochrany, jsou dřeviny zákonem o ochraně přírody a krajiny chráněny též nepřímou jako součásti či prvky dalších chráněných jevů – zejména významných krajinných prvků²³ a zvláště chráněných území.

Vzhledem k zaměření metodiky bude podrobnější pozornost věnována obecné ochraně dřevin rostoucích mimo les, ostatním institutům jen v případě a v míře nezbytné věcné souvislosti.

Dřevinou rostoucí mimo les zákon označuje stromy a keře rostoucí mimo pozemky určené k plnění funkce lesa, a to jak ve volné krajině, tak i na území sídel, tedy intravilánu obcí a měst.

Obecná ochrana dřevin je založena na třech základních institutech, které se vzájemně doplňují, a musí proto být i při aplikaci kteréhokoliv z nich chápány jako celek. Jsou to:

²³ Podle § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny „významný krajinný prvek jako ekologicky, geomorfologicky nebo esteticky hodnotná část krajiny utváří její typický vzhled nebo přispívá k udržení její stability.“ Následuje výčet přírodních fenoménů, které jsou přímo ze zákona významnými krajinnými prvky: lesy, rašeliniště, vodní toky, rybníky, jezera, údolní nivy. Ten je doplněn zmocněním orgánu ochrany přírody zaregistrovat jako významný krajinný prvek i jiné části krajiny, zejména mokřady, stepní trávníky, remízy, meze, trvalé travní plochy, naleziště nerostů a zkaženelin, umělé i přirozené skalní útvary, výchozy a odkryvy, případně i cenné plochy porostů sídelních útvarů včetně historických zahrad a parků. Významným krajinným prvkem nemůže být zvláště chráněná část přírody (např. památný strom) nebo její součást (např. rašeliniště na území národního parku).

1. ochrana před poškozováním a ničením,
2. povinnost řádné péče a
3. regulace kácení dřevin.

2.1 Péče o dřeviny a ochrana dřevin před poškozováním a ničením

Ochrana dřevin rostoucích mimo les před poškozováním a ničením je zakotvena v § 7 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny, a to s výhradou přísnější ochrany jednak podle jiných ustanovení samotného zákona o ochraně přírody a krajiny (např. památné stromy, jedinci zvláště chráněných druhů), jednak podle zvláštních právních předpisů.²⁴

Pojem „poškození a ničení dřevin“ byl do roku 2013 legálně definován obecnou prováděcí vyhláškou k zákonu o ochraně přírody a krajiny, a to jako „nedovolený zásah, který způsobí podstatné a trvalé snížení jejich ekologických a estetických funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření“²⁵). Pojmovými znaky takového jednání tedy byla:

- a) jeho nedovolenost (rozuměj: povoleným jednáním nemůže dojít k poškození či ničení dřeviny ve smyslu citovaného ustanovení),
- b) skutečnost, že v jeho důsledku dojde k trvalému snížení vyjmenovaných funkcí dotčených dřevin, případně k jejich bezprostřednímu či následnému odumření.

Pro novou prováděcí právní úpravu byl zvolen jiný přístup, když byl na základě upraveného zákonného zmocnění²⁶ vymezen pojem „nedovolené zásahy do dřevin, které jsou v rozporu s požadavky na jejich ochranu“. Tím se rozumí „zásahy vyvolávající poškozování nebo ničení dřevin, které způsobí podstatné nebo trvalé snížení jejich ekologických nebo společenských funkcí nebo bezprostředně či následně způsobí jejich odumření.“ Z hlediska předmětu této metodiky je podstatné, že prováděcí vyhláška výslovně stanoví, že o nedovolený zásah, a tedy ani o poškození nebo zničení dřeviny ve smyslu zákona se nejedná, „pokud je prováděn za účelem zachování nebo zlepšení některé z funkcí dřeviny, v rámci péče o zvláště chráněný druh rostliny nebo živočicha anebo pokud je prováděn v souladu s plánem péče o zvláště chráněné území“.²⁷

²⁴ Zákon o ochraně přírody a krajiny v této souvislosti výslovně zmiňuje i zákon o státní památkové péči.

²⁵ § 8 odst. 1 vyhlášky č. 395/1992 Sb. ve znění účinném do 15. července 2013.

²⁶ § 8 odst. 5 zákona o ochraně přírody a krajiny.

²⁷ § 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

Zákonná **povinnost péče** navazuje: „Péče o dřeviny, zejména jejich ošetřování a udržování je povinností vlastníků.“ Zákon o ochraně přírody a krajiny tak vychází ze skutečnosti, že k udržení dobrého stavu dřeviny z hlediska zdravotního, hlediska vitality, ale např. i bezpečnosti, nestačí dřevinu chránit před poškozením, ale je nezbytné o ni aktivně pečovat. To samozřejmě platí zejména na člověkem silně ovlivněných stanovištích, zejména na území sídel, kde jsou výrazně zhoršené podmínky pro život dřevin. Povinnost péče o předmět vlastnictví je ostatně imanentní součástí souboru vlastnických práv a povinností.²⁸ Vlastníkem dřeviny je zpravidla vlastník pozemku, na kterém dřevina roste.²⁹

2.2 Kácení dřevin

Kácením dřevin se dále rozumí mechanické odstraňování jejich nadzemních částí, a to v zásadě bez ohledu na účel takového jednání. Jde o zásah, který nevyhnutně způsobí podstatné a zpravidla i trvalé nebo alespoň dlouhodobé „snížení jejich ekologických a estetických funkcí“, a s výjimkou případů zmlazování dřevin též „bezprostředně či následně způsobí jejich odumření“; v obou případech se navíc jedná o úmyslné jednání. Protože však nelze kácení dřevin reálně plošně zakázat, jak to zákon činí u obecné ochrany dřevin před poškozováním a ničením (viz výše), obsahuje zákon o ochraně přírody a krajiny zvláštní úpravu, kterou je nutno aplikovat přednostně.

2.2.1 Obecná úprava

(§ 8 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny)

Zákon o ochraně přírody a krajiny v souladu se zásadou prevence v ochraně životního prostředí stanoví pro kácení dřevin povolovací režim. Toto obecné ustanovení podmiňuje kácení dřevin povolením orgánu ochrany přírody (zpravidla obecní úřad), přičemž jako podmínky pro vydání takového povolení stanoví kumulativně (musí být splněny současně) následující:

1. pro pokácení určité dřeviny musí být závažné důvody, a
2. vydání povolení musí předcházet vyhodnocení funkčního a estetického významu předmětné dřeviny.

²⁸ Čl. 11 Listiny základních práv a svobod, § 1011 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁹ § 507 občanského zákoníku.

Povolení ke kácení dřevin je vydáváno ve správním řízení zahajovaném na žádost.³⁰ Nezbytnými náležitostmi žádosti jsou jednak obecné náležitosti podání (identifikace žadatele, vymezení předmětu žádosti a čeho se žadatel domáhá, označení příslušného správního orgánu a podpis žadatele),³¹ jednak specifické náležitosti, stanovené prováděcí vyhláškou:

- „a) označení katastrálního území a parcely, na které se dřeviny nachází, stručný popis umístění dřevin a situační záznam,*
- b) doložení vlastnického práva či nájemního nebo užívatelského vztahu žadatele k příslušným pozemkům, nelze-li je ověřit v katastru nemovitostí, včetně písemného souhlasu vlastníka pozemku s kácením, není-li žadatelem vlastník pozemku,*
- c) specifikaci dřevin, které mají být káceny, zejména druhy, popřípadě rody dřevin, jejich počet a obvod kmene ve výšce 130 cm nad zemí; pro kácení zapojených porostů dřevin lze namísto počtu kácených dřevin uvést výměru kácené plochy s uvedením druhového, popřípadě rodového zastoupení dřevin a*
- d) zdůvodnění žádosti.“³²*

Výčet uvedených náležitostí žádosti je taxativní, orgán ochrany přírody nemůže po žadateli vyžadovat další podklady pro své rozhodnutí.³³ V praxi však bude v zájmu žadatele, aby zejména zdůvodnění žádosti, tedy tvrzení závažných důvodů pro povolení kácení, bylo dostatečně konkrétní, včetně návrhů důkazů,³⁴ jimiž mají být tato tvrzení prokázána.

Jako specifickou podmínku pro povolení kácení dřevin na silničních pozemcích³⁵ a u železničních drah³⁶ zákon stanoví dohodu orgánu ochrany přírody na straně jedné a silničního správního úřadu, resp. drážního úřadu na straně druhé.³⁷

³⁰ § 9 a následující zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

³¹ § 37 správního řádu.

³² § 4 odst. 1 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

³³ § 6 odst. 2 správního řádu.

³⁴ Např. znalecký posudek, fotodokumentace apod.

³⁵ § 11 zákona o pozemních komunikacích.

³⁶ § 4 zákona o dráhách.

³⁷ Tento, poněkud netradiční institut správního řízení, může být účinný v případech, kdy kácení, o jehož povolení je žádáno, není v zájmu bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, resp. bezpečnosti provozu na dráze. V opačném případě může být „přímluva“ silničního správního úřadu, resp. drážního úřadu podkladem pro rozhod-

V případě povolení kácení dřevin může orgán ochrany přírody stanovit povinnost provedení tzv. náhradní výsadby, kterou má být, byť i jen částečně, kompenzována ekologická újma způsobená kácením.³⁸ Správní praxe, pokud jde o ukládání této povinnosti ani o rozsah výsadeb, není jednotná. Zákonem o ochraně přírody a krajiny předpokládaný institut odvodů za kácení z důvodů výstavby není aplikovatelný vůbec, a to pro neexistenci zákonné úpravy výše takových odvodů.

2.2.2 Zvláštní úpravy

V ustanoveních § 8 odstavců 2 až 4 stanoví zákon o ochraně přírody a krajiny celkem šest skupin výjimek, kdy není třeba ke kácení dřevin předchozího povolení orgánu ochrany přírody. Jsou to:

- a) kácení dřevin z důvodů pěstebních,
- b) kácení dřevin při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků,
- c) odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav,
- d) kácení dřevin z důvodů zdravotních,
- e) kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou,
- f) kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu.

Účelem těchto výjimek je snížení byrokratické zátěže dotčených osob i orgánů ochrany přírody v případech, kdy pro ochranu přírody a krajiny není nezbytné trvat na obecném povolovacím režimu. Z výčtu jednotlivých skupin případů je totiž zřejmé, že jde o takové situace, kdy by ani pokácením dřevin nemělo dojít ke vzniku újmy na životním prostředí [sub a) a d)], nebo kdy je taková újma zanedbatelná [sub e)], případně kdy je případná újma „vyvážena“ hlediskem jiného veřejného zájmu [sub b), c) a e)]. To je také pravděpodobně důvodem, proč v případě kácení z některého z těchto zvláštních důvodů není ukládána povinnost náhradní výsadby (§ 9 odst. 1 zákona o ochraně přírody a krajiny).

nutí orgánu ochrany přírody, svědčícím o existenci závažného důvodu pro povolení kácení. Nikoliv však podkladem závazným.

³⁸ § 9 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Ad a) Kácení z důvodů pěstebních

„Povolení není třeba ke kácení dřevin z důvodů pěstebních, to je za účelem obnovy porostů nebo při provádění výchovné probírky porostů“.³⁹ Tyto zásahy jsou nezbytné a vyplývají ze samé podstaty dřevin. Jedná se o zákroky *lege artis*, tedy podle pravidel oboru zahradní a krajinářské tvorby, resp. arboristiky (péče o dřeviny). Zájem na ochraně jednotlivých dřevin je zde přitom podřízen zájmu na ochraně porostu, jehož jsou tyto dřeviny součástí, na trvalém udržení jeho optimálního stavu z hlediska zdravotního, věkové a druhové skladby, prostorového uspořádání atd. Vztahuje se bez rozdílu jak na porosty přirozené, tak porosty uměle zakládáné. Včasně neprovedení těchto zákroků by zpravidla mělo za následek poškození stavu porostu jako celku a s ním i všech, nebo alespoň podstatné většiny dřevin, a vynutilo by si v pozdější době podstatně razantnější zásahy.

Zatímco zákon o ochraně přírody a krajiny hovoří výslovně o zásazích ve prospěch porostů, v praxi orgánů ochrany přírody (zejména České inspekce životního prostředí) jsou pod toto ustanovení zahrnovány též případy provádění odborných zásahů na jednotlivých dřevinách (čímž se též odůvodňuje jejich podřazení pod pojem „kácení“ – například zmlazení keře odstraněním jeho nadzemní části je sice kácením v technickém smyslu, jeho účelem však není likvidace dřeviny, ale naopak, prodloužení její plnohodnotné existence).

„Kácení z těchto důvodů musí být oznámeno písemně nejméně 15 dnů předem orgánu ochrany přírody, který je může pozastavit, omezit nebo zakázat, pokud odporuje požadavkům na ochranu dřevin.“ Nečinnost příslušného orgánu po obdržení tohoto oznámení má za následek zákonnost oznámeného zákroku. Náležitosti písemného oznámení záměru kácet stanoví prováděcí vyhláška, a to obdobně náležitostem žádosti o povolení kácení.⁴⁰

Ad b) Kácení dřevin při údržbě břehových porostů prováděné při správě vodních toků⁴¹

Správu vodních toků upravuje vodní zákon. Kromě jiných povinností zahrnuje též povinnost *„udržovat břehové porosty na pozemcích ko-*

³⁹ § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny.

⁴⁰ § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

⁴¹ Tato a následující výjimka nahradily dřívější širěji koncipovanou výjimku kácení při výkonu oprávnění podle zvláštních předpisů. Byla problematická zejména vymeze-

ryt vodních toků nebo na pozemcích s nimi sousedících ..., aby se nestaly překážkou znemožňující plynulý odtok vody při povodni ...“.⁴² Správu vodních toků zajišťují jednak státní podniky povodí, jednak obce, jejichž územím drobné vodní toky protékají, případně další osoby určené Ministerstvem zemědělství. Správci vodních toků jsou přitom mimo jiné oprávněni „z důvodu péče o koryta vodního toku a po projednání s vlastníky pozemků odstraňovat nebo nově vysazovat stromy a keře na pozemcích při něm ...“.⁴³ Vlastníci dotčených pozemků jsou povinni tyto zásahy strpět.⁴⁴

Zejména v případě kácení dřevin na březích vodního toku však nelze opomenout skutečnost, že vodní toky (nesporně včetně jejich břehů a porostů na nich rostoucích) jsou významnými krajinnými prvky chráněnými zákonem o ochraně přírody a krajiny.⁴⁵ Významné krajinné prvky je především zakázáno poškozovat, při jejich využívání nesmí být narušena jejich obnova a nesmí docházet k ohrožení nebo oslabení jejich funkce stabilizace krajiny. „K zásahům, které by mohly vést k poškození nebo zničení významného krajinného prvku nebo ohrožení či oslabení jeho ekologicko-stabilizační funkce, si musí ten, kdo takové zásahy zamýšlí, opatřit závazné stanovisko orgánu ochrany přírody.“⁴⁶

O postupu při oznámení kácení, jeho náležitostech a o následcích případné nečinnosti příslušného správního úřadu platí totéž jako při kácení z důvodů pěstebních.

ním okruhu oprávněných subjektů a případů, za nichž lze kácet bez povolení orgánu ochrany přírody, jen na základě ohlášení. To se týkalo i otázky, zda výkonem takového oprávnění je péče o památkově chráněné objekty. K tomu srovnej sdělení Ministerstva životního prostředí ze dne 15. 12. 1995, ZP 13/95, ve věci kácení dřevin v památkově chráněných parcích a zahradách (publikováno ve Věstníku MŽP č. 4/1995) nebo pozdější sdělení odboru legislativního a odboru péče o krajinu MŽP ze dne 1. 9. 2008, ZP 31/2008, ve věci kácení dřevin rostoucích mimo les v prostředí kulturních památek (Věstník MŽP č. 8/2008); z literatury např. Dienstbier, F.: Zvláštní právní režimy kácení dřevin. In: Čas v životě, zahradě, krajině. Praha, Luhačovice: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005. s. 59–63.

⁴² § 47 odst. 2 písm. b) vodního zákona.

⁴³ § 49 odst. 1 písm. b) vodního zákona.

⁴⁴ § 50 vodního zákona.

⁴⁵ § 3 odst. 1 písm. b) zákona o ochraně přírody a krajiny; viz pozn. č. 23.

⁴⁶ § 4 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny.

Ad c) Odstraňování dřevin v ochranném pásmu zařízení elektrizační a plynárenské soustavy prováděném při provozování těchto soustav

Provozování energetických soustav, včetně soustavy elektrizační a plynárenské, upravuje energetický zákon. Jedním z opatření k ochraně energetických soustav⁴⁷ jsou ochranná pásma, v nichž je mimo jiné zakázáno vysazovat, resp. nechat růst porosty dřevin.⁴⁸ Povinností provozovatelů soustav, resp. jednotlivých zařízení je zajistit jejich bezpečný provoz. To zahrnuje i možnost odstraňování závad v ochranných pásmech, včetně zde rostoucích dřevin. Vlastníci dotčených pozemků jsou povinni tyto zásahy strpět.

Rovněž o postupu při odstraňování dřevin v tomto režimu platí totéž co při kácení z důvodů pěstebních.

Ad d) Kácení z důvodů zdravotních

Z důvodů zdravotních dochází ke kácení dřevin zejména při výskytu škodlivých organismů,⁴⁹ ohrožujících nejen již napadeného jedince, ale (alespoň potenciálně) též okolní dřeviny či jejich porosty. To se v našich podmínkách může týkat zejména některých druhů dřevokazného hmyzu (nejznáměji lýkožrouta smrkového), případně dřevokazných hub nebo výskytu rostlinných parazitů či poloparazitů (ochmet, jmelí).

I zde o postupu při oznámení kácení, jeho náležitostech a o následcích případné nečinnosti příslušného správního úřadu platí totéž co při kácení z důvodů pěstebních.

⁴⁷ Elektrizační soustavou se rozumí „vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přenos, transformaci a distribuci elektřiny, včetně elektrických přípojek, přímých vedení, a systémy měřicí, ochranné, řídicí, zabezpečovací, informační a telekomunikační techniky“. Plynárenskou soustavou pak „vzájemně propojený soubor zařízení pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladnění plynu, včetně systému řídicí a zabezpečovací techniky a zařízení k převodu informací pro činnosti výpočetní techniky a informačních systémů, které slouží k provozování těchto zařízení“. [§ 2 odst. 2 písm. a) bod 4 a § 2 odst. 2 písm. b) bod 7 energetického zákona].

⁴⁸ § 46 a § 68 energetického zákona.

⁴⁹ Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

Ad e) *Kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou*⁵⁰

*„Povolení není třeba ke kácení dřevin se stanovenou velikostí, popřípadě jinou charakteristikou“.*⁵¹

Charakteristiky stanoví prováděcí vyhláška, a to následovně: „Povolení ke kácení dřevin, za předpokladu, že tyto nejsou součástí významného krajinného prvku [§ 3 odst. 1 písm. b) zákona] nebo stromořadí, se podle § 8 odst. 3 zákona nevyžaduje a) pro dřeviny o obvodu kmene do 80 cm měřeného ve výšce 130 cm nad zemí, b) pro zapojené porosty dřevin, pokud celková plocha kácených zapojených porostů dřevin nepřesahuje 40 m², c) pro dřeviny pěstované na pozemcích vedených v katastru nemovitostí ve způsobu využití jako plantáž dřevin, d) pro ovocné dřeviny rostoucí na pozemcích v zastavěném území evidovaných v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň.“

Pro posouzení, zda na určitý případ dopadá tato výjimka z obecného povolovacího režimu kácení dřevin, je vždy nejprve nutno aplikovat negativní podmínku, tedy že nejde o dřevinu, která by byla součástí významného krajinného prvku²² nebo stromořadí.⁵² Ostatní charakteristiky dřevin se uplatní alternativně. Jde-li tedy např. o strom s obvodem kmene v tzv. výčetní výšce do 80 cm [dle písm. a) citovaného ustanovení] nebo o kácení zapojeného porostu dřevin do celkové plochy 40 m² [dle písm. b)], není již podstatné, na jakém pozemku se nacházejí.

U takového kácení zákon o ochraně přírody a krajiny namísto žádosti o povolení neukládá ani oznamovací povinnost, jako je tomu u výše uvedených případů. Orgán ochrany přírody ani nemůže (pokud se vůbec o takovém kácení včas dozví) jakkoliv rozsah či dobu kácení ovlivnit, snad s výhradou dohody s vlastníkem.

⁵⁰ Také tato výjimka prošla za dobu účinnosti zákona o ochraně přírody a krajiny poměrně značnými změnami. Nejprve byla novelou zákona odstraněná podmínka, že se musí jednat o dřeviny na pozemcích ve vlastnictví a užívání fyzických osob, v posledních letech pak došlo hned dvakrát ke změně rozhodných charakteristik dřevin, stanovených prováděcí vyhláškou č. 189/2013 Sb.

⁵¹ § 8 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny.

⁵² Za stromořadí se podle § 1 písm. c) vyhlášky č. 189/2013 Sb. považuje „souvislá řada nejméně deseti stromů s pravidelnými rozestupy; chybí-li v některém úseku souvislé řady nejméně deseti stromů některý strom, je i tento úsek považován za součást stromořadí; za stromořadí se nepovažují stromy rostoucí v ovocných sadech, školkách a plantážích dřevin“.

Ad f) Kácení v případech krajní nouze⁵³

Pátou a poslední výjimkou z povinnosti požádat o povolení ke kácení dřevin je případ „*kácení dřevin, je-li jejich stavem zřejmě a bezprostředně ohrožen život či zdraví nebo hrozí-li škoda značného rozsahu*“. Jedná se v podstatě o zvláštní případ krajní nouze. Klasickým případem, na který se toto ustanovení vztahuje, bude např. větrem, bleskem, sesuvem půdy či jinak poškozený strom, aktuálně hrozící pádem, při kterém by mohl způsobit výše uvedené ztráty. Klíčovým je zde nepochybně pojem „bezprostřednosti“. Lze jej chápat jak absolutně (naléhavost zásahu vylučuje i jen neformální oznámení kácení příslušnému správnímu úřadu) nebo s přihlédnutím k času potřebnému pro zpracování žádosti se všemi náležitostmi a přílohami a ke lhůtě stanovené k provedení řízení o takové žádosti a vydání povolení, včetně doby do nabytí právní moci tohoto rozhodnutí. Starší rozhodovací praxe vycházela spíše z prvního, přísnějšího výkladu, některé zveřejněné metodické instrukce Ministerstva životního prostředí jakožto ústředního správního úřadu ve věcech ochrany přírody a krajiny⁵⁴ svědčí o přístupu opačném.

Pojem „škoda značného rozsahu“ je často vykládán pouze ve smyslu majetkové škody jako obdoba pojmu „značná škoda“ ve smyslu trestního zákoníku, tedy jako škoda dosahující částky nejméně 500 000 Kč.⁵⁵ I vzhledem k terminologické odlišnosti obou pojmů (a to i v době přijetí zákona o ochraně přírody a krajiny) lze pochybovat, že zákonodárce nutně uvažoval (jen) o této interpretaci. Spíše by měly být zohledněny (jakkoliv to může být obtížné) i jiné hodnoty, zejména hodnoty chráněné podle zvláštních předpisů.⁵⁶

Kácení podle § 8 odst. 4 oznamuje „*ten, kdo jej provede*“, orgánu ochrany přírody alespoň dodatečně, a to ve lhůtě 15 dnů od provedení kácení. Oznamovatelem tedy nemusí být nutně vlastník pozemku, ale např. i ten, kdo i na cizím pozemku zasáhl k ochraně svého majetku. Náležitosti oznámení stanoví prováděcí vyhláška shodně s oznámením káce-

⁵³ § 8 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny.

⁵⁴ Bod 2.14 metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP ZP 29/2014 k aplikaci § 8 a § 9 zákona o ochraně přírody a krajiny, upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvody (uveřejněno v č. 5/2014 Věstníku MŽP, str. 25).

⁵⁵ § 138 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁵⁶ Včetně např. rizika další ekologické újmy na sousedních dřevinách v případě nekontrolovaného pádu nebo památkových hodnot ohrožené nemovitě kulturní památky nebo její součástí.

ní v režimu výjimek podle § 8 odst. 2 zákona o ochraně přírody a krajiny. Navíc ukládá povinnost „*doložení skutečností nasvědčujících tomu, že byly splněny podmínky pro tento postup*“.⁵⁷

2.3 Památné stromy

„Mimořádně významné stromy, jejich skupiny a stromořadí lze vyhlásit rozhodnutím orgánu ochrany přírody za památné stromy.“⁵⁸

Jde o institut zvláštní ochrany. Pro památné stromy je, právě vzhledem k jejich mimořádným hodnotám z hlediska ochrany přírody a krajiny, stanoven přísnější právní režim. Památné stromy je především zakázáno nejen poškozovat a ničit, ale i rušit jejich přirozený vývoj. Má-li být provedeno ošetření památného stromu, je k tomu nezbytný souhlas orgánu ochrany přírody, který ochranu vyhlásil. Kácení vyhlášených památných stromů zákon o ochraně přírody a krajiny nepřipouští, v případě nutnosti by bylo nutno nejprve zrušit jeho ochranu.

K ochraně památných stromů před škodlivými vlivy z okolí slouží ochranné pásmo. To buď vymezí orgán ochrany přírody, který památný strom vyhlásil, nebo platí přímo ze zákona základní ochranné pásmo.⁵⁹ V ochranném pásmu památného stromu lze stanovené činnosti a zásahy provádět jen s předchozím souhlasem orgánu ochrany přírody. Zcela zakázány jsou pro památný strom škodlivé činnosti, například výstavba, terénní úpravy, odvodňování nebo chemizace.

Památné stromy jsou evidovány v ústředním seznamu ochrany přírody a krajiny, označovány jsou i přímo v terénu a v mapách.

Zrušit ochranu památného stromu může pouze příslušný orgán ochrany přírody, a to buď v zájmu samotné ochrany přírody, nebo v případech, kdy jiný veřejný zájem nad zájmem ochrany přírody převažuje.

⁵⁷ § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

⁵⁸ § 46 a 47 zákona o ochraně přírody a krajiny.

⁵⁹ Kruh o poloměru desetinásobku průměru kmene ve výčetní výšce (tedy ve výši 130 cm nad zemí).

C. Prosazování zájmů památkové péče při ochraně dřevin

1. Obecně

Pasivní ochrana zájmů památkové péče je v případě kácení dřevin, rostoucích v areálech nemovitých kulturních památek nebo na památkově chráněných územích (včetně ochranných pásem), stejně jako v případě jiných zásahů do těchto dřevin (typicky určité pěstební opatření) zajištěna především institutem závazného stanoviska orgánu památkové péče k takovému zásahu.

Ať již se jedná o historickou zahradu, park nebo jinou kulturní památku – dílo zahradní architektury, nebo pokud jsou dřeviny součástí „stavební“ kulturní památky, anebo se nacházejí na památkově chráněném území nebo v ochranném pásmu (a pokud to není vyloučeno plánem péče o zvláště chráněné území nebo v rozhodnutí o vymezení ochranného pásma), je k jejich pokácení nebo k provedení pěstební opatření nezbytné získat závazné stanovisko nebo dokonce samostatné povolení příslušného orgánu památkové péče. Tím je v případě nemovitých kulturních památek krajský úřad, v ostatních případech obecní úřad obce s rozšířenou působností, v každém případě je povolení (závazné stanovisko) vydáváno na základě vyjádření příslušného územního odborného pracoviště Národního památkového ústavu.

Tak je tomu v zásadě bez ohledu na skutečnost, v jakém režimu bude například kácení předmětných dřevin probíhat podle zákona o ochraně přírody a krajiny.

Tento postup by měl v dostatečné míře ochránit památkové hodnoty dřevin a památek či území, jichž jsou součástí. Není-li tedy kácení dřevin motivováno právě zájmem na ochraně či obnově památkových hodnot, ke kolizi zájmů památkové péče a ochrany přírody a krajiny nedochází a věc je z tohoto hlediska „vyřízena“.

Složitější je to v případě, kdy má dojít ke kácení dřevin mimo areály kulturních památek nebo památkově chráněná území, případně jejich ochranných pásem. K takovému záměru není závazné stanovisko orgánu památkové péče vyžadováno a kulturní hodnoty dřevin mohou být ochráněny „pouze“ orgánem ochrany přírody v rámci posuzování společenských funkcí dřevin. Orgán památkové péče, případně jiný subjekt (pokud se o záměru včas dozví) může svým podnětem upozornit pří-

slušný orgán ochrany přírody na takové hodnoty dřevin, jejichž kácení má být povoleno. Typickým příkladem této situace jsou silniční stromořadí v krajině, mimo památkově chráněná území.

Ještě složitější je situace v případě potřeby kácení dřevin v zájmu ochrany či obnovy hodnot kulturní památky nebo památkově chráněného území. I na dřeviny, které jsou součástí nemovitých kulturních památek, nebo se nacházejí na památkově chráněných území nebo v ochranných pásmech podle zákona o státní památkové péči, se totiž vztahuje ochrana podle zákona o ochraně přírody a krajiny, jak je podrobně analyzována v kapitole B.2 této metodiky. Je-li pokácení dřeviny nebo provedení pěstebního opatření na ní potřebné, či dokonce nezbytné z hlediska zájmů památkové péče, je třeba prosadit, aby tyto zájmy byly náležitě zohledněny i při administraci podle zákona o ochraně přírody.

To je úkol jak pro vlastníka památkově chráněné nemovitosti (zejména, je-li jím stát nebo jiný veřejný subjekt, resp. jimi zřizovaná organizace), tak pro orgány památkové péče.

I orgány ochrany přírody by skutečnost, že kácení dřeviny nebo provedení pěstebního opatření na ní je žádoucí z hlediska ochrany památkových zájmů, měly brát na zřetel. To plyne jak z obecné zásady spolupráce jakožto jedné ze základních zásad činnosti správních orgánů,⁶⁰ tak ze skutečnosti, že kulturní (památkové) hodnoty náleží k relevantním i při posuzování dřevin z hlediska ochrany přírody a krajiny, jako tzv. společenské funkce dřevin. Je také zřejmé, že orgány ochrany přírody tuto skutečnost zpravidla reflektují.⁶¹ Na druhou stranu nelze odhlédnout od toho, že musí při svém rozhodování v zájmu ochrany přírody a krajiny brát v potaz i další kritéria.

⁶⁰ „Správní orgány vzájemně spolupracují v zájmu dobré správy.“ (§ 8 odst. 2 správního řádu).

⁶¹ Např. bod 3.3.3 metodického pokynu odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP ZP 29/2014. Podobný postoj zaujalo Ministerstvo životního prostředí již ve sdělení č. ZP 13/95. Tento interní předpis byl ovšem již v době své účinnosti vnímán jako problematický (z jiných než zde uváděných důvodů – srovnej pozn. č. 41), v současnosti je neaplikovatelný v důsledku změny zákonné úpravy, k níž se vztahoval. Z literatury např.: Kosejk, J.: Činnost AOPK ČR v oblasti dřevin rostoucích mimo les. In: Provozní bezpečnost dřevin. Brno: AOPK, Mendelu, 2011. s. 3.

2. Zájmy památkové péče při posuzování kácení dřevin podle zákona o ochraně přírody a krajiny

Odlíšné právní režimy kácení dřevin, stanovené zákonem o ochraně přírody a krajiny, jsou odůvodněny řadou rozmanitých hledisek. Proto je nezbytné posoudit v každém jednotlivém případě podle jeho okolností, ve kterém z režimů podle zákona o ochraně přírody a krajiny bude kácení probíhat. Z toho také vyplývá, jaké jsou v té souvislosti nutné, případně žádoucí kroky nejen vlastníka dřeviny, ale případně i dalších aktérů, včetně orgánů památkové péče.

Algoritmus takového posouzení má následující podobu a kroky:

Krok 0: Památné stromy

Vzhledem ke zvláštnímu režimu jejich ochrany je možnost kácení památných stromů zcela vyloučena. V případě nutnosti jejich odstranění by bylo nutno nejprve zrušit jejich zvláštní ochranu (rozhodnutím orgánu ochrany přírody). Teprve pak by bylo možno i na tyto dřeviny aplikovat další kroky algoritmu.

Jedinou výjimku by představovala situace obecné krajní nouze, tedy stav přímo hrozícího nebezpečí pro život nebo zdraví osob anebo škody na majetku případně jiných hodnotách takového rozsahu,⁶² že by následek zničení památného stromu byl méně závažným než následek reálně a přímo hrozícího nebezpečí pádu takového stromu (například v důsledku mechanického poškození stromu, podmáčení půdy apod.). Současně by nesmělo být možné odvrátit za daných okolností nebezpečí jinak.⁶³ Nutno zdůraznit, že nejde o případ podle § 8 odst. 4 zákona o ochraně přírody a krajiny [viz oddíl 2.2.2 písm. f) a krok 2 algoritmu], ale o aplikaci obecného práva každého chránit svůj život, zdraví a majetek, resp. povinnosti každého předcházet hrozící škodě.⁶⁴ Muselo by se však jednat o zcela mimořádnou situaci

⁶² Například přímo hrozící nebezpečí poškození kulturní památky.

⁶³ Například zajištěním stromu, přenesením nebo ochranou ohrožených věcí (a samozřejmě evakuací osob). Jde o tzv. zásadu subsidiarity. Na druhou stranu, nebylo by zřejmé možné jako mírnější opatření požadovat dlouhodobé uzavření pozemní komunikace nebo významné části veřejného prostranství.

⁶⁴ V právním řádu je zakotvena např. v § 28 trestního zákoníku jako okolnost vylučující protiprávnost jinak trestného jednání, analogicky by se takto uplatnila i v případech trestání správního.

a v rámci časových a technických možností by bylo žádoucí řádně situaci zdokumentovat.

Pro další kroky platí, že ze vztahu obecného povolovacího režimu kácení dřevin a zvláštních režimů vyplývá přednost zvláštních režimů. Ani volba mezi zvláštními režimy však není náhodná. Zjednodušeně řečeno, je při posuzování odpovídajícího režimu na místě postupovat od režimu nejspeciﬁčtějšího k méně speciﬁckým.

Krok 1: „Volný režim“ kácení

a) podmínky:

aa) obligatorně (musí být splněny vždy):

- dřeviny nejsou součástí významného krajinného prvku,
- dřeviny nejsou součástí stromořadí,

ab) alternativně (musí být splněna alespoň jedna z uvedených):

- dřevina (strom) nedosahuje obvodu kmene do 80 cm (měřeno ve výšce 130 cm nad zemí),
- jde o zapojený porost dřevin,⁶⁵ přičemž celková plocha kácených dřevin nepřesahuje 40 m²,
- jde o dřeviny pěstované na pozemku vedeném v katastru nemovitostí ve způsobu využití jako plantáž dřevin (v okruhu metodiky prakticky bez významu),
- jde o ovocné dřeviny na pozemku v zastavěném území⁶⁶ evidovaném v katastru nemovitostí jako druh pozemku zahrada, zastavěná plocha a nádvoří nebo ostatní plocha se způsobem využití pozemku zeleň;⁶⁷

⁶⁵ § 1 písm. a) vyhlášky č. 189/2013 Sb.: „soubor dřevin, v němž se nadzemní části dřevin jednoho patra vzájemně dotýkají, prorůstají nebo překrývají, s výjimkou dřevin tvořících stromořadí, pokud obvod kmene jednotlivých dřevin měřený ve výšce 130 cm nad zemí nepřesahuje 80 cm ...“.

⁶⁶ § 58 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

⁶⁷ Tento případ může nastat i u památkově chráněných objektů – typicky u historických zahrad nebo u doprovodné vegetace historických budov, např. klášterů apod. Jiný názor, vyjádřený např. v bodě V. písm. b) Metodického doporučení Ministerstva životního prostředí ZP01/2015 k aplikaci některých ustanovení vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ze dne 1. 1. 2015 (publikováno ve Věstníku MŽP č. 1/2015, s. 1), je podle autorů nepřipustně restriktivním výkladem ustanovení právního předpisu a zejména v případech správního trestání by nemohl být aplikován.

- b) postup: bez další administrace (mimo případnou potřebu povolení orgánu památkové péče) lze přistoupit ke kácení dřevin;
- c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče: nejsou potřebná žádná specifická opatření.

Krok 2: Kácení v krajní nouzi

a) podmínky (kumulativně):

- dřevina vzhledem ke svému stavu představuje zřejmě a bezprostřední ohrožení života či zdraví osob nebo hrozí škoda značného rozsahu,
- ač není zákonem stanovena, uplatnila by se i zde zásada subsidiarity – nešlo by o bezprostřední ohrožení, kdyby mu bylo možno zabránit mírnějšími prostředky;⁶¹

b) postup:

- lze, či spíše je nutno přistoupit bezodkladně ke kácení dřevin,
- následně (do 15 dnů od provedení kácení) musí být u orgánu ochrany přírody⁶⁸ podáno oznámení s předepsanými náležitostmi, včetně doložení splnění podmínek;⁶⁹

c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče: Stavem dřeviny může být ohrožena nemovitá kulturní památka nebo její součást, i to by mělo být zohledněno při posuzování rozsahu hrozící škody.⁵⁵

Krok 3: Kácení „na základě zvláštních předpisů“

a) podmínky (alternativně):

- dřeviny mají být káceny v rámci údržby břehových porostů prováděné při správě vodního toku,

⁶⁸ Kterým je, s výjimkou zvláště chráněných území a jejich ochranných pásem, obecní úřad obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu má ke kácení dojít. [§ 77 odst. 1 písm. h) zákona o ochraně přírody a krajiny]. Na území národních parků a jejich ochranných pásem je příslušným orgánem správa národního parku, na území národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a jejich ochranných pásem je to Agentura ochrany přírody a krajiny (§ 78 odst. 1 a 2 zákona o ochraně přírody a krajiny) a na území přírodních rezervací, přírodních památek a jejich ochranných pásem je to krajský úřad (§ 77a odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny).

⁶⁹ Nejlépe fotodokumentací, znaleckým posudkem či jiným odborným posouzením, pokud již existuje, případně svědky.

- dřeviny se nacházejí v ochranném pásmu zařízení elektrizační nebo plynárenské soustavy a mají být káceny při provozování těchto soustav;

b) postup:

- oprávněný subjekt (správce vodního toku, provozovatel zařízení některé z uvedených energetických soustav) písemně oznámí kácení dřevin orgánu ochrany přírody⁶⁶ nejméně 15 dnů předem, náležitosti stanoví prováděcí vyhláška;⁷⁰ v oznámení musí být uvedeno, že je oznamováno kácení na základě jednoho z výše uvedených oprávnění,
- orgán ochrany přírody může zahájit správní řízení o pozastavení, omezení nebo zákazu oznámeného kácení, do vydání konečného rozhodnutí ve věci může kácení prozatímně zakázat předběžným opatřením,⁷¹
- pokud k pozastavení, omezení či zákazu dojde, postupuje oprávněný subjekt dle vydaného rozhodnutí, v případě opačném může po uplynutí 15denní lhůty provést kácení;

- c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče: Při péči o kulturní památky připadá v úvahu spíše kácení při údržbě břehových porostů, které mohou být součástí například některých památkově chráněných objektů zahradní a krajinářské architektury. Vlastník či správce kulturní památky však obvykle nebude současně i správcem vodního toku, který jediný je oprávněným k provádění kácení v tomto režimu. V obou z uvedených případů orgán státní památkové péče vyjádří vztah kácení a zájmů na ochraně památkových hodnot ve svém závazném stanovisku podle § 14 odst. 2 zákona o státní památkové péči. To musí být zohledněno v případě, že by orgán ochrany přírody zvažoval využití svého oprávnění oznámené kácení pozastavit, omezit nebo zakázat.

Krok 4: Kácení z důvodů zdravotních

- a) podmínky: zdravotní stav dřevin vyžaduje jejich pokácení; jde zejména o takový stav, který v důsledku napadení dřeviny ohrožuje dřevinu samotnou, resp. další dřeviny v okolí,

⁷⁰ § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

⁷¹ § 61 správního řádu.

b) postup:

- vlastník dřevin nebo jiná osoba s jeho souhlasem (např. nájemce) písemně oznámí kácení dřevin orgánu ochrany přírody⁶⁴ nejméně 15 dnů předem, náležitosti stanoví prováděcí vyhláška;⁷² v oznámení musí být uvedeno, že je oznamováno kácení z důvodů zdravotních a tyto důvody konkretizovány ve vztahu k jednotlivým dřevinám,
- orgán ochrany přírody může zahájit správním řízením o pozastavení, omezení nebo zákazu oznámeného kácení, do konečného rozhodnutí ve věci může kácení prozatímně zakázat předběžným opatřením;⁶⁹ důvodem pro takový postup může být například odlišný názor na stav stromu a možnosti jeho řešení,
- pokud k pozastavení, omezení či zákazu dojde, postupuje oprávněný subjekt dle vydaného rozhodnutí, v případě opačném může po uplynutí 15denní lhůty provést kácení;

c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče: špatným zdravotním stavem dřeviny může být snížena její provozní bezpečnost do té míry, že by měla být např. omezena přístupnost kulturní památky, v případě výskytu kalamitních škůdců může hrozit jejich rozšíření na další dřeviny v rámci kulturní památky nebo památkově chráněného území, což by v určitém časovém horizontu mohlo znamenat i významnější ohrožení či poškození veřejného zájmu na jejich ochraně.

Krok 5: Kácení z důvodů pěstebních

a) podmínky: dřeviny mají být pokáceny z důvodů pěstebních, tedy buď z důvodu obnovy porostu, nebo v rámci jeho výchovných probírek.

Výrazně nejednotný je zejména přístup k vymezení pojmu „porost“. Zatímco obecný výklad i aplikační praxe orgánů ochrany přírody jej chápe restriktivně jen jako „*kompaktní celek plošného charakteru se specifickými podmínkami (např. mikroklimatem, převážně souvislým zápojem, vzájemnými vazbami)*“, v němž se dřeviny významně ovlivňují a zpravidla si konkurují“⁷³ výslovně z pojmu porost vylučuje stromořadí nebo jiné skupiny dřevin a prakticky

⁷² § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

⁷³ Společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního MŽP ze dne 1. 1. 2014, ZP 04/2014, k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení

jej ztotožňuje s pojmem zapojený porost dřevin,⁶⁵ odborný přístup v rámci oboru zahradní a krajinářské tvorby,⁷⁴ ale zejména teleologický výklad⁷⁵ tohoto legálního pojmu je podstatně širší a zahrnuje v zásadě všechny takové soubory dřevin, u nichž je v zájmu ochrany přírody a krajiny upřednostněn zájem na kvalitě a trvalé udržitelnosti dřevin na konkrétním stanovišti před zájmem na zachování konkrétního jedince. Tedy, přinejmenším za určitých okolností, včetně stromořadí.⁷⁶

b) postup:

- vlastník dřevin nebo jiná osoba s jeho souhlasem (např. nájemce) písemně oznámí kácení dřevin orgánu ochrany přírody⁶⁶ nejmeně 15 dnů předem, náležitosti stanoví prováděcí vyhláška;⁷⁷ v oznámení musí být uvedeno, že je oznamováno kácení z pěstebních důvodů a tyto důvody konkretizovány ve vztahu k jednotlivým dřevinám, například projektem obnovy či pěstebních opatření,
- orgán ochrany přírody může zahájit správní řízení o pozastavení, omezení nebo zákazu oznámeného kácení, do konečného rozhodnutí ve věci může kácení prozatímně zakázat předběžným opatřením;⁶⁹ důvodem pro takový postup může být například názor orgánu ochrany přírody, že se nejedná o pěstební důvody kácení,
- pokud k pozastavení, omezení či zákazu dojde, postupuje oprávněný subjekt dle vydaného rozhodnutí, v případě opačném může po uplynutí 15denní lhůty provést kácení,

c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče:

- k možnosti realizace kácení z pěstebních důvodů může být nezbytné, a podle okolností případu i komplikované, přesvědčit orgán ochrany přírody, že se (i) jedná o kácení za účelem obnovy porostu nebo jeho výchovné probírky ve smyslu zákona o ochraně přírody a krajiny, a (ii) že je z důvodu ochrany zájmů památ-

dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ (Věstník MŽP č. 1/2014, s. 122), nebo bod 2.6 metodického pokynu ZP 29/2014.

⁷⁴ Srovnej např. ČSN 83 9001 (zejména body 8.1, 9.3, 14.3.3, 14.3.7).

⁷⁵ Jedna ze základních výkladových metod v právu, před „prostým“ textem zákona upřednostňuje hledání účelu a smyslu interpretované právní úpravy.

⁷⁶ Tento přístup byl aprobován i judikaturou Nejvyššího správního soudu. Srovnej rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2012, čj. 5 As 53/2011-109.

⁷⁷ § 4 odst. 2 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

kové péče vhodné (žádoucí, nezbytné) provést kácení určitým způsobem,

- takové skutečnosti musí především tvrdit vlastník kulturní památky, který bude zpravidla oznamovatelem kácení,
- výrazně podpůrné může v tomto ohledu být také závazné stanovisko, vydávané k obnově porostu či jeho probírce orgánem státní památkové péče. Ačkoliv se, jak už bylo uvedeno, nejedná o závazný podklad pro postup či rozhodnutí orgánu ochrany přírody, musí se s ním tento orgán argumentačně vypořádat,
- v oznámení kácení, případně závazném stanovisku lze například uplatnit některé z následujících argumentů:
 - péče o dřeviny (jejich pěstování) zahrnuje celou řadu opatření, v novější odborné terminologii nazývaných jako pěstební opatření;⁷⁸ k těmto pěstebním opatřením jsou řazena i taková opatření, která jsou realizována kácením dřevin;
 - má-li být v určité lokalitě porost dřevin trvale zachován, musí být obnovován; stromy a keře, stejně jako všechny živé organismy, mají, jak je všeobecně známo, omezenou životnost. Proto **obnova porostů** spočívá (s výjimkou zmlazování keřů a pěstování pařeziny) vždy v odstranění dřevin tvořících porost a jejich nahrazení dřevinami novými; technologie této obnovy je přitom v každém konkrétním případě závislá na typu porostu a jeho žádoucí struktuře;
 - zejména v některých případech obnovy porostů v památkově chráněných objektech historických zahrad a parků může být nezbytné zachování jednotného prostorového působení porostu (typicky aleje nebo pravidelné zahradně architektonické úpravy); zde je pak nezbytné provést obnovu jednorázově, jen výjimečně je možno ji rozdělit do více etap, zpravidla však krátce po sobě navazujících; naopak, může být z týchž hledisek nezbytné provedení postupné obnovy v případech, kdy by i jen dočasná absence vzrostlého porostu měla negativní účinek; názorným příkladem může být kulisa průhledu anebo ochranná zeleň vytvářející pohledovou či jinou bariéru nežádoucím vnějším vlivům;

⁷⁸ Např.: Šimek, P.: Hodnocení dřevin a jejich porostů pro pěstební účely v zahradní tvorbě. In: *Zahrada-Park-Krajina*, r. XII, č. 1/2002, s. 26.

- pro řádný vývoj nově vysazených dřevin je nezbytné vytvoření dostatečného prostoru, a to jak v korunové tak i kořenové sféře porostu; ve srovnání s lesním porostem je tento prostor přirozeně větší (typicky: v souvislém stromořadí neposkytuje prostor po jediném chybějícím stromu dostatečné podmínky pro řádný vývoj koruny nově vysazeného stromu);
- je-li obnova porostu prováděna v komplikovaných stanovištních podmínkách (zejména: inženýrské sítě, dopravní zátěž atd.), vyžadujících provedení složitějších technicko-organizačních opatření při obnově (přeložky inženýrských sítí, oprava povrchu komunikace, dopravní uzavírka, apod.), je zpravidla nutno přistoupit k obnově v jediném kroku, nanejvýše v několika málo etapách;
- při zakládání, ale též dosadbách porostů je výsadba pravidelně prováděna v hustším sponu, než odpovídá cílové velikosti vysazovaných dřevin; děje se tak zejména v zájmu rychlejšího zapojení porostu, a to jak kvůli racionalizaci údržby, tak z důvodu dřívějšího účinku porostu; zejména z posledně uvedeného důvodu jsou přitom využívány i výplňové dřeviny (jedinci rychle rostoucích druhů); tento postup je pravidelně využíván zejména při zakládání tzv. plošných dřevinných vegetačních prvků, vysoce účinný je ovšem i u prvků liniových;⁷⁹
- nutným péstebním opatřením, a to nejen u takto založených porostů, ale též porostů vzniklých samovolně, je následná **výchovná probírka porostu**, tedy provedení výběru dřevin, tvořících určitý porost, s cílem poskytnutí dostatečného prostoru (v nadzemní i kořenové části) pro zdárný vývoj ponechaných dřevin;⁸⁰ při této probírce se přihlíží zejména ke

⁷⁹ Např. v uličních stromořadích je její využitelnost limitována důvody stanovištními, kdy je nutno vysazovat již značně vzrostlé jedince, s poměrně nákladnou přípravou stanoviště. Naopak pro doprovodnou vegetaci v krajině je to využitelná metoda, mimo jiné též vzhledem k vysokému úhynu vysazovaných rostlin, způsobenému zejména nedostatečnou péčí po výsadbě (přísušek, poškození zvěří, jiné mechanické poškození).

⁸⁰ Obdobně definuje probírku, a to výslovně jak pro porosty ovocných i okrasných dřevin, i S. Macoun. Viz: Zahradnický a ovocnicko-vinařský slovník naučný. Díl III. Praha: Česká akademie zemědělská, 1942; s. 261.

zdravotnímu stavu jednotlivých dřevin, ale též k hlediskům žádoucího druhového složení a prostorového uspořádání cílového porostu; v případě neprovedení probírky vůbec nebo včas dochází k poškození všech nebo většiny dřevin v porostu a postupně až k degradaci celého porostu; výchovná probírka porostu je tak typickým příkladem zásahu, které i přes vykácení určitého počtu dřevin představuje pozitivní opatření k zachování zdravého a hodnotného porostu dřevin v určité lokalitě; i přes možný okamžitý pokles korunového objemu porostu, a tedy jeho ekologického i estetického účinku, nedochází při řádném provedení probírky porostu ke vzniku újmy na životním prostředí.⁸¹

Krok 6: Kácení na základě povolení

a) podmínky:

- nejsou splněny podmínky žádného z výše uvedených kroků,

b) postup (základní úkony):

- vlastník dřevin nebo jiná osoba s jeho souhlasem (např. nájemce) podá příslušnému orgánu ochrany přírody⁸² žádost o povolení kácení dřevin, náležitosti stanoví správní řád a prováděcí vyhláška;⁸³ zvláštní důraz musí být v žádosti kladen na odůvodnění existence závažných důvodů, pro které by kácení mělo být povoleno; na výzvu orgánu ochrany přírody musí být odstraněny případné nedostatky žádosti,
- orgán ochrany přírody po vyrozumění případných ostatních účastníků (včetně obce, případně environmentálních spolků,

⁸¹ Podrobněji např. Dienstbier, F.: Zvláštní právní režimy kácení dřevin. In: Čas v životě, zahradě, krajině. Praha, Luhačovice: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005, s. 59–63.

⁸² Tím je, s výjimkou území národních parků, národních přírodních rezervací, národních přírodních památek, přírodních rezervací, přírodních památek a ochranných pásem těchto zvláště chráněných území, obecní úřad obce dle místa kácení [§ 76 odst. 1 písm. a) zákona o ochraně přírody a krajiny]. Na území národních parků a jejich ochranných pásem je příslušným orgánem správa národního parku, na území národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a jejich ochranných pásem je to Agentura ochrany přírody a krajiny (§ 78 odst. 1 a 2 zákona o ochraně přírody a krajiny) a na území přírodních rezervací, přírodních památek a jejich ochranných pásem je to krajský úřad (§ 77a odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny).

⁸³ § 4 odst. 1 vyhlášky č. 189/2013 Sb.

kteřé se k účasti na řízení přihlásí⁸⁴) provádí jednotlivé úkony správního řízení (zejména ústní jednání, ohledání místa a další dokazování),

- žadatel stejně jako ostatní účastníci mají možnost se seznamovat s podklady pro rozhodnutí, vyjadřovat se k nim, případně navrhopvat další, před vydáním rozhodnutí (tedy po shromáždění všech podkladů pro rozhodnutí) musí být na tuto možnost upozornění; je-li vydáno doporučující závazné stanovisko orgánu památkové péče, je v zájmu žadatele, aby jej předložil jako jeden z podkladů pro rozhodnutí orgánu ochrany přírody,
- lhůta pro vydání rozhodnutí činí 60 dnů, ve zvlášť složitých případech 90 dnů,⁸⁵
- nesouhlasí-li žadatel (nebo jiný účastník řízení) s vydaným rozhodnutím, může se odvolat; odvolání má odkladný účinek, žadatel tak v případě odvolání jiného účastníka nemůže podle rozhodnutí kácet, a to až do rozhodnutí odvolacího správního orgánu;⁸⁶

c) možnosti a potřeba uplatnění zájmů památkové péče:

- je-li v daném případě navrhované kácení dřevin v souladu se zájmy památkové péče, je třeba tyto zájmy prezentovat jako závažný důvod kácení, jakožto splnění jedné z klíčových podmínek pro povolení kácení; v případě kácení většího počtu dřevin může být takovým zájmem i potřeba jednotného nebo naopak fázovitého kácení, další možná argumentace je uvedena u předcházejícího kroku postupu,
- k dalším mohou patřit argumenty jedinečnosti kulturních hodnot předmětné památky oproti druhové ochraně na straně přírody a krajiny, nebo potřeba insitní ochrany kulturní památky – zejména tam, kde zájem na ochraně přírody a krajiny je možné ochránit i jinak, např. záchranným přenosem nebo kompenzačními opatřeními,

⁸⁴ Dle § 70 a 71 zákona o ochraně přírody a krajiny.

⁸⁵ Základní lhůta pro vydání rozhodnutí v tzv. jednoduchých věcech je „bezodkladně“, ta však prakticky nepřichází v úvahu (83 odst. 3 zákona o ochraně přírody a krajiny).

⁸⁶ Tím je v závislosti na příslušnosti správního orgánu, který ve věci rozhodoval na prvním stupni, krajský úřad (odvolání proti rozhodnutím obecních úřadů všech stupňů) nebo Ministerstvo životního prostředí (odvolání proti rozhodnutím krajských úřadů, Agentury nebo správ národních parků).

- zájmy památkové péče se mohou uplatnit též ve vztahu k rozsahu, druhu, místu a způsobu provedení náhradní výsadby, je-li při povolení kácení uložena,
- výše uvedené (a další) argumenty a požadavky k prosazení zájmů památkové péče by měly být do řízení „vneseny“ podáním či tvrzením žadatele o povolení kácení, orgán památkové péče je může podpořit obsahem svého závazného stanoviska.

III. SROVNÁNÍ NOVOSTI POSTUPŮ, PŘÍNOS PŘEDKLÁDANÉ METODIKY

Novost metodiky je dána již skutečností, že obdobný nástroj pro účinné prosazování zájmů památkové péče v procesech rozhodování o ochraně dřevin rostoucích mimo les dosud nebyl zpracován.

V současnosti existuje několik metodických dokumentů (pokynů, sdělení, doporučení), vydaných Ministerstvem životního prostředí jakožto ústředním správním úřadem pro oblast ochrany přírody a krajiny. Konkrétně se jedná o

- metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP ZP 29/2014 k aplikaci § 8 a § 9 zákona o ochraně přírody a krajiny, upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvody (uveřejněno v č. 5/2014 Věstníku MŽP, str. 25),
- společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního ze dne 1. 1. 2014, ZP 04/2014, k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ (Věstník MŽP č. 1/2014, s. 122),
- metodické doporučení Ministerstva životního prostředí ZP01/2015 k aplikaci některých ustanovení vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ze dne 1. 1. 2015 (publikováno ve Věstníku MŽP č. 1/2015, s. 1).

Tyto metodické dokumenty jsou určeny primárně pro orgány státní správy v ochraně přírody a krajiny, odpovídají právní úpravě dle data svého vydání a jsou nástrojem sjednocování praxe orgánů ochrany přírody v souladu s interpretací právní úpravy, zastávanou Ministerstvem životního prostředí. Naopak ne vždy dostatečně reflektují rozhodovací praxi správních soudů, včetně Nejvyššího správního soudu. Zohledňování jiných veřejných zájmů potenciálně dotčených činností orgánů ochrany přírody při ochraně dřevin rostoucích mimo les, je v uvedených metodických dokumentech věnována pozornost (pokud vůbec) zcela okrajově.⁸⁷

⁸⁷ Jediným starším dokumentem, zohledňujícím zájmy památkové péče při ochraně dřevin, bylo sdělení Ministerstva životního prostředí ze dne 15. 12. 1995, ZP 13/95, ve věci kácení dřevin v památkově chráněných parcích a zahradách (publikováno ve

Předkládaná metodika se od uvedených metodických dokumentů liší zejména svým účelem a obsahovým zaměřením: tím je právě prosazování zájmů ochrany památkových hodnot území a kulturních památek.

S tím souvisí okruh adresátů této metodiky. **Cílovou skupinou** jsou především vlastníci památkově chráněných objektů (v případě státu a ostatních tzv. veřejných vlastníků příslušné organizační složky státu, resp. obcí či krajů). To se týká nejen vlastníků památek zahradního umění – zejména historických zahrad a parků – ale i ostatních nemovitých kulturních památek, pokud se na jejich území vyskytují dřeviny rostoucí mimo les. Adresáty metodiky jsou také zpracovatelé projektové a další dokumentace záměrů, při jejichž realizaci může dojít k zásahům do dřevin rostoucích mimo les, ale také orgány památkové péče a jejich pracovníci, v neposlední řadě též Národní památkový ústav jako odborná organizace státní památkové péče a jeho pracovníci.

Navrhované postupy odpovídají platné právní úpravě a aktuální judikatuře správních soudů. Jejich **novost** je tak odvozena od poslední změny právní úpravy, která byla provedena změnou vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, vyhláškou č. 222/2014 Sb. a od závěrů soudních rozhodnutí vztahujících se k platné právní úpravě.

Řešená problematika je zcela dominantně ovlivněna právní úpravou národní (vnitrostátní) povahy. **Způsoby řešení v zahraničí** proto nutně vyplývají z vnitrostátní právní úpravy v příslušném státu. Vzhledem k odlišnostem těchto právních úprav není řešení problematiky v zahraničí relevantní.

Primární **přínos metodiky** spočívá v poskytnutí prakticky orientované a srozumitelné opory pro vystupování zainteresovaných subjektů v procesech souvisejících s ochranou dřevin rostoucích mimo les v zájmu prosazení hledisek a argumentů ve prospěch ochrany kulturních památek a památkově chráněných území.

Konkrétně metodika napomáhá:

- určení, kterému z ochranných režimů podléhá zamýšlený zásah,
- posouzení, zda zásah spadá do některého z administrativních postupů, případně určení příslušného postupu,

Věstníku MŽP č. 4/1995). To se však vztahovalo k tehdejší, dnes již neplatné právní úpravě § 8 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb., a je proto dnes již zcela neaplikovatelné.

- zpracování příslušných úkonů vlastníka (správce) adresovaných orgánu ochrany přírody ve struktuře, stanovené právními předpisy a s předepsanými přílohami,
- formulaci relevantních, věrohodných a přesvědčivých argumentů pro příslušné povolovací, ohlašovací aj. procesy,
- vyhodnocení možnosti realizace opravných prostředků a dalších mechanismů ochrany práv a veřejného zájmu památkové ochrany.

Navíc může být metodika pomůckou, zejména orgánům památkové péče, pro prosazování zájmů památkové péče v případech, kdy má k zásahům do dřevin tvořících součást památkově chráněných objektů nebo nacházejících se na památkově chráněných územích dojít z jiných důvodů, a to v zásadě v rozporu se zájmy památkové péče.

Metodika má svou roli i pro standardizaci postupů při přípravě projektové dokumentace (vazba na standardy projektové dokumentace České komory architektů) a v odborném vzdělávání.

Ačkoliv je tato metodika zaměřena zejména na problematiku kácení dřevin, přinejmenším některá doporučení a argumentace jsou jistě využitelné i ve vztahu k dalším správním řízením a postupům v oblasti ochrany přírody a krajiny, ať již jde o vydávání závazných stanovisek k zásahům do významných krajinných prvků nebo k ochraně krajinného rázu, anebo o udělování výjimek ze zákazů u památných stromů a zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů.

V metodice uvedená doporučení jsou formulována pro základní modelové situace. Procesní postup i relevantní argumentace se v jednotlivých případech může pochopitelně lišit s ohledem na konkrétní skutečné okolnosti.

IV. POPIS UPLATNĚNÍ CERTIFIKOVANÉ METODIKY

Předkládaná metodika nevyžaduje nutné přijetí zvláštních opatření k zajištění jejího uplatňování.

Pro primární cílovou skupinu (vlastníky nemovitých kulturních památek), ale též pro zpracovatele projektové a další dokumentace je využitelná bez dalšího. Pro širší uplatnění metodiky je žádoucí její publikace (bude zajištěna v rámci řešení projektu) a další zvyšování povědomí o její existenci a využitelnosti.

Pro adresáty metodiky z řad orgánů památkové péče, včetně Národního památkového ústavu, a jejich pracovníků je žádoucí podpořit uplatnění metodiky například v rámci metodické činnosti Ministerstva kultury jakožto ústředního správního úřadu v oblasti státní památkové péče. K tomu lze využít jak metodické dokumenty Ministerstva kultury, resp. Národního památkového ústavu, ale též další metodickou a vzdělávací činnost ve vztahu k pracovníkům správních orgánů na úseku státní památkové péče a Národního památkového ústavu, jeho územních odborných pracovišť a územních památkových správ.

V. PRAMENY

Seznam hlavní použité a související literatury

- CZAJKOWSKI, J.: *Nová pravidla kácení v zahradách přináší spory*. Právní rádce, roč. XXXI, č. 4, s. 68–69
- DAMOHORSKÝ, M., STEJSKAL, V. et al.: *Ochrana světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v středoevropském právním kontextu*. Kolektivní monografie. Praha: Česká společnost pro právo životního prostředí, 2012
- DIENSTBIER, F.: *Památková péče*. In: Sládeček, V., Pouperová, O. a kolektiv: *Správní právo – zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2014
- DIENSTBIER, F.: *Právní aspekty oceňování dřevin*. In: *Oceňování dřevin – sborník z konference*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2003, s. 5–11
- DIENSTBIER, F.: *Právní úprava problematiky stromů v sídlech*. In: *Stromy v ulicích – sborník přednášek*. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 1994, s. 68–76
- DIENSTBIER, F.: *Uczestnictwo w postępowaniu administracyjnym*. In: *Udział społeczeństwa w zintegrowanej ochronie środowiska*. Sborník z konference. Wrocław, 2010, s. 213–222
- DIENSTBIER, F.: *Vybrané otázky právní úpravy ochrany památkových objektů – zahrad a parků*. In: *Městské historické parky. Referáty ze semináře*. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1995, s. 75–81
- DIENSTBIER, F.: *Zvláštní právní režimy kácení dřevin*. In: *Čas v životě, zahrada, krajina*. Praha, Luhačovice: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005, s. 59–63
- KIESOW, G.: *Památková péče v Německu*. Brno: Barrister & Principal, NPÚ ÚOP v Brně, 2012
- KOLAŘÍK, J. a kol. (spoluautor F. DIENSTBIER): *Péče o dřeviny rostoucí mimo les II*. Metodika ČSOP č. 6. Vlašim: ČSOP, 2010
- MIKO, L., BOROVIČKOVÁ, H. a kol.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny – komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007
- PRCHALOVÁ, J.: *Zákon o ochraně přírody a krajiny – s komentářem a prováděcími předpisy*. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2010

- PRŮCHOVÁ, I. a kol.: *Správní procesy v právu životního prostředí*. Brno: MU, 2010
- STEJSKAL, V.: *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost*. Praha: Linde Praha, 2006
- STEJSKAL, V.: *Vývojové tendence právní úpravy ochrany přírody*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2012
- ŠIMEK, P.: *Hodnocení dřevin a jejich porostů pro pěstební účely v zahradní tvorbě*. In: *Zahrada-Park-Krajina*, r. XII, č. 1/2002, s. 26
- VEČEŘOVÁ, J., KONEČNÁ, M.: *Zamyšlení nad § 1017 občanského zákoníku*. Rekodifikace a praxe č. 3/2015, s. 4–7
- VÍCHA, O.: *Právní nástroje ochrany historické kulturní krajiny v právních předpisech na úseku památkové péče*. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, č. 2/2015, s. 87–116, ISSN 0323-0619

Seznam použitých právních předpisů a resortních předpisů

- sdělení Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 159/2001Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví
- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 124/2004 Sb. m. s. o Úmluvě o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí
- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 13/2005 Sb. m. s. o sjednání Evropské úmluvy o krajině
- sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 73/2000 Sb. m. s. o přijetí Úmluvy o ochraně architektonického dědictví Evropy
- směrnice Rady a Evropského parlamentu č. 2003/4/ES ze dne 28. 1. 2003 o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí
- sdělení Evropské komise: *Na cestě k integrovanému přístupu ke kulturnímu dědictví pro Evropu*. KOM (2014), 477 final, 22. 7. 2014
- usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

- ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích
- zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)
- zákon č. 184/2006 Sb., o odnětí nebo omezení vlastnického práva k pozemku nebo ke stavbě (zákon o vyvlastnění)
- zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon)
- zákon č. 266/1994 Sb., o dráhách
- zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů
- zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- zákon č. 458/2000 Sb., o podmínkách podnikání a o výkonu státní správy v energetických odvětvích a o změně některých zákonů (energetický zákon)
- zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- vyhláška č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení
- vyhláška č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny
- vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
- metodický pokyn odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP ZP 29/2014 k aplikaci § 8 a § 9 zákona o ochraně přírody a krajiny, upravujících povolení ke kácení dřevin rostoucích mimo les a náhradní výsadbu a odvody (uveřejněno v č. 5/2014 Věstníku MŽP, str. 25)
- společné sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny a odboru legislativního ze dne 1. 1. 2014, ZP 04/2014, k výkladu pojmů „porost, pěstební důvody kácení dřevin, obnova porostů, výchovná probírka porostů“ (Věstník MŽP č. 1/2014, s. 122)

- sdělení Ministerstva životního prostředí ze dne 15. 12. 1995, ZP 13/95, ve věci kácení dřevin v památkově chráněných parcích a zahradách (publikováno ve Věstníku MŽP č. 4/1995)
- metodické doporučení Ministerstva životního prostředí ZP01/2015 k aplikaci některých ustanovení vyhlášky č. 189/2013 Sb., o ochraně dřevin a povolování jejich kácení, ze dne 1. 1. 2015 (publikováno ve Věstníku MŽP č. 1/2015, s. 1)
- sdělení odboru legislativního a odboru péče o krajinu ze dne 1. 9. 2008, ZP 31/2008, ve věci kácení dřevin rostoucích mimo les v prostředí kulturních památek (Věstník MŽP č. 8/2008)

Seznam použité judikatury správních soudů

- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 8. 2011, č. j. 2 As 75/2009-113 (publikovaný též pod č. 2434/2011 Sb. NSS)
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 8. 2012, č. j. 5 As 53/2011-109
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 13. 03. 2013, č. j. 7 As 188/2012-25 (publikovaný též pod č. 2878/2013 Sb. NSS)
- rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 3. 2013 č. j. 1 As 91/2011-124

VI. SEZNAM PUBLIKACÍ A VÝSTUPŮ Z ORIGINÁLNÍ PRÁCE, KTERÉ PŘEDCHÁZELY VÝSLEDKU TYPU CERTIFIKOVANÁ METODIKA

- DIENSTBIER, F.: *Památková péče*. In: Sládeček, V., Pouperová, O. a kolektiv: Správní právo – zvláštní část. 2. vyd. Praha: Leges, 2014
- DIENSTBIER, F.: *Právní aspekty oceňování dřevin*. In: Oceňování dřevin – sborník z konference. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2003, s. 5–11
- DIENSTBIER, F.: *Právní úprava problematiky stromů v sídlech*. In: Stromy v ulicích – sborník přednášek. Praha: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 1994, s. 68–76
- DIENSTBIER, F.: *Uczestnictwo w postępowaniu administracyjnym*. In: Udział społeczeństwa w zintegrowanej ochronie środowiska. Sborník z konference. Wrocław, 2010, s. 213–222
- DIENSTBIER, F.: *Zvláštní právní režimy kácení dřevin*. In: Čas v životě, zahrada, krajina. Praha, Luhačovice: Společnost pro zahradní a krajinářskou tvorbu, 2005, s. 59–63
- DIENSTBIER, F.: *Vybrané otázky právní úpravy ochrany památkových objektů – zahrad a parků*. In: Městské historické parky. Referáty ze semináře. Olomouc: Památkový ústav v Olomouci, 1995, s. 75–81
- KOLAŘÍK, J. a kol. (spolupřítel F. DIENSTBIER): *Péče o dřeviny rostoucí mimo les II. Metodika ČSOP č. 6*. Vlašim: ČSOP, 2010
- POUPEROVÁ, O., DIENSTBIER, F., VÍCHA, O.: *International Documents on Landscape Restoration*. In: Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brunensis, 2015, 63, 1331–1334
- POUPEROVÁ, O., VÍCHA, O., DIENSTBIER, F.: *Specificities of the Garden Architecture Monuments from the Legal Point of View*. In: Acta Univ. Agric. Silvic. Mendelianae Brunensis, 2015, 63, 1345–1355
- VÍCHA, O.: *Právní nástroje ochrany historické kulturní krajiny v právních předpisech na úseku památkové péče*. Acta Universitatis Carolinae – Iuridica, č. 2/2015, s. 87–116, ISSN 0323-0619
- VÍCHA, O.: *The Concept of the Right to Cultural Heritage within the Faro Convention*. International and Comparative Law Review, No. 2, 2014, Vol. 14, s. 23–38, ISSN 1213-8770

